

УДК 378.011.3-051:[7.05:63](043.3)

Антон Семенюк

ORCID iD 0000-0002-7738-8408

викладач соціально-гуманітарних дисциплін,
Приватний вищий навчальний заклад
«Одеський коледж комп'ютерних технологій «Сервер»,
вул. Польський узвіз, 1, 65026 м. Одеса, Україна
aus_od@meta.ua

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ-КОНСТРУКТОРІВ

Статтю присвячено дослідженню моделі формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки. Визначено сутність феномена «художня культура майбутніх художників-конструкторів». Представлено основні наукові підходи щодо формування художньої культури майбутніх фахівці (особистісний, компетентнісний, культурологічний, аксіологічний, інтегральний). Охарактеризовано та обґрунтовано зміст складових моделі формування художньої культури майбутніх дизайнерів.

Ключові слова: культура; методика; модель; підхід; художня культура; художня культура майбутніх художників-конструкторів.

© Семенюк Антон, 2018

Вступ. Проблема формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки пов'язана із розв'язанням протиріч між теоретичним змістом та практичним міжпредметним характером професійної діяльності художників-конструкторів. Враховуючи те, що художня культура майбутніх художників-конструкторів – це складне утворення особистості, яке включає сукупність художніх здатностей у мистецькій галузі, усвідомлені почуття, мотиви художньої діяльності, готовність до реалізації творчого потенціалу через гармонійне перетворення дійсності та внутрішнього світу для продуктивного здійснення навчальних і професійних функцій, – то й формування цього явища має

відбуватися із збереженням її повноти, цілісності, взаємозв'язку структурних компонентів.

Серед загалу досліджень щодо формування художньої культури майбутніх фахівців слід виокремити такі основні наукові підходи: особистісний (З. Макар, Н. Вересоцька); компетентнісний (Ю. Срібна, А. Крицька); культурологічний (А. Терешкун, В. Радкевич); аксіологічний (С. Карпова, Л. Оршанський); інтегральний О. Фурса, С. Шабельник). Проте, на нашу думку, одним із найефективніших підходів до вирішення проблеми формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів є моделювання.

Основи моделювання педагогічних процесів представлені в наукових працях таких дослідників, як: О. Антонов, С. Архангельський, Ю. Бабанський, В. Безпалько, С. Вітвицька, В. Ягупов. Науковці зазначають, що модель – це уявно або матеріально-реалізована система, що відображає, відтворює предмет дослідження та дозволяє одержати нову інформацію у ході його вивчення (Антонов О., 2003). Однак, незважаючи на те, що питання моделювання педагогічних процесів та формування художньої культури майбутніх фахівців достатньо обговорюється науковцями, проблема моделі формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів залишається невирішеною.

Мета статті: схарактеризувати та обґрунтувати модель формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів.

Зміст та структура моделі формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів. Результати наукового пошуку проблеми формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів дозволили з'ясувати, що найбільш ефективною технологією формування досліджуваного явища є модель формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів структурно-функціонального типу. Саме така модель дозволяє спостерігати динаміку процесу формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів та вивчати досліджуване явище в різних аспектах (див. рис. 1).

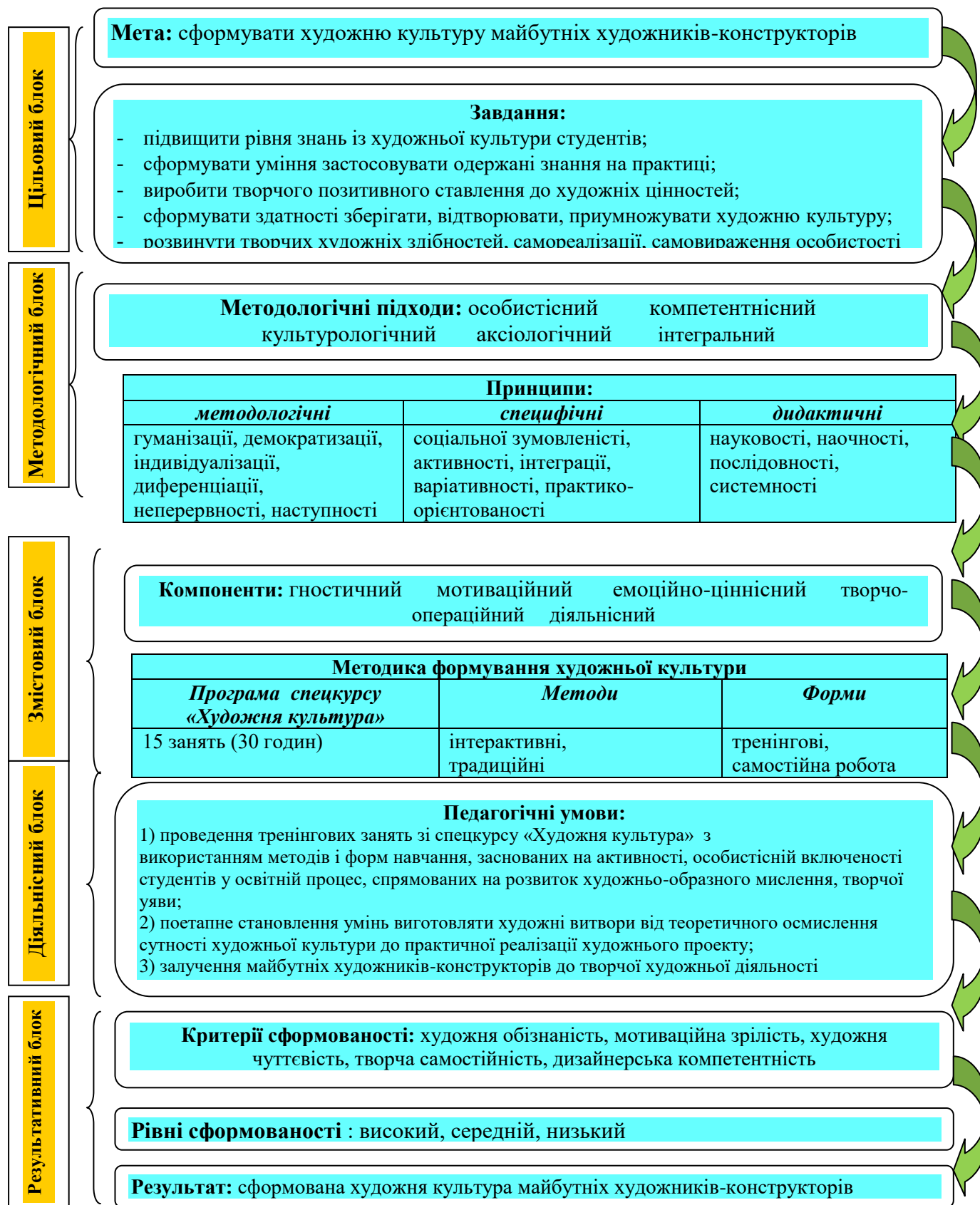

Рис. 1 Модель формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів

Модель формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів включає цільовий, методологічний, змістовий, діяльнісний, результативний блоки.

Цільовий блок відображає мету, завдання щодо формування художньої культури майбутніх дизайнерів, вимоги до професійної компетентності майбутніх художників-конструкторів. Оскільки сучасні умови посилюють вимоги до професійної компетентності дизайнерів, художня культура майбутніх фахівців даної галузі виступає як один із показників майстерності, конкурентоспроможності спеціаліста, то основною метою формування є сформувати художню культуру майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки. До важливих завдань формування доцільно віднести: підвищення рівня знань із художньої культури студентів; формування уміння застосовувати одержані знання на практиці; вироблення творчого позитивного ставлення до художніх цінностей; формування здатності зберігати, відтворювати, приумножувати художню культуру; розвиток творчих художніх здібностей, самореалізації, самовираження особистості.

Методологічний блок моделі передбачає особистісний, компетентнісний, культурологічний, аксіологічний, інтегральний підходи до стратегії формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів, а також принципи формування досліджуваного явища. Згідно особистісного підходу (З. Макар, Н. Вересоцька) формування художньої культури майбутніх дизайнерів здійснюється на основі розвитку особистісних характеристик. Компетентнісний підхід (Ю. Срібна, А. Крицька) акцентує увагу на формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців. За допомогою культурологічного підходу (А. Терешкун, В. Радкевич) художня культура майбутніх дизайнерів формується з призми творчої самореалізації, всебічного розкриття талантів особистості. Аксіологічний підхід (С. Карпова, Л. Оршанський) передбачає формування художньої культури за рахунок пізнання цінностей творчості, емоційно-почуттєвого сприймання, переживання. Інтегральний підхід (О. Фурса, С. Шабельник) розглядає процес формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів із позиції єдиного комплексу аспектів професійного становлення майбутніх фахівців. Серед основних принципів формування художньої культури майбутніх художників-

конструкторів виокремлено: методологічні принципи (гуманізація, демократизація, індивідуалізація, диференціація, компетентнісний підхід до проектування змісту професійної підготовки, неперервності, наступності, випереджувального характеру освіти); специфічні принципи (соціальної зумовленості та активності, інтеграції, варіативності, практико-орієнтованості, художньо-професійного самовдосконалення); дидактичні принципи (науковості, наочності, послідовності та системності (Макар З., 2014; Масол Л., 2015).

Характеристика методики формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів. *Змістовий блок* моделі формування художньої культури майбутніх дизайнерів відображує зміст, структуру художньої культури майбутніх художників-конструкторів та методику формування досліджуваного явища.

Аналіз наукових досліджень, присвячених методиці формування художньої культури майбутніх фахівців, таких учених як: О. Аліксійчук, Г. Богатирьова, С. Карпова, О. Красовська, Т. Мітяшкіна, Б. Тимків, О. Чистюхіна, – дозволив усвідомити, що художня культура, як явище, відіграє важливу роль у професійній діяльності фахівців мистецтва. Проблема формування духовного світу, культури, художніх орієнтацій молоді, в тому числі художньої культури майбутніх художників-конструкторів, потребує створення спеціальної методики формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки. Варто зазначити, що методика формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів має ґрунтуватися на компетентнісному підході (Ягупов В., 2007), який спрямовує освітній процес на розкриття потенційних можливостей майбутніх фахівців, містить роботу над розвитком кожного з компонентів художньої культури (гностичного, мотиваційного, емоційно-ціннісного, творчо-операційного, діяльнісного).

Для реалізації методики формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів доцільно застосовувати тренінг, як форму навчання, що дозволяє створити сприятливе середовище для набуття досвіду, прийняття самостійних рішень майбутніми фахівцями під час реалізації творчих проєктів. Під

час застосування тренінгової форми навчання доцільно користуватися як традиційними методами навчання, так і використовувати інтерактивні, де методи навчання характеризуються як способи діяльності викладача та студентів, спрямовані на засвоєння студентами системи знань, набуття умінь, навичок, їх загальний розвиток (Ягупов В., 2007).

Серед традиційних методів навчання для формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів застосовано: метод ілюстрації, демонстрації, бесіди, розповіді, інструктажу, самостійна робота, опитування, метод вправ тощо.

До інтерактивних методів, що сприяють формуванню художньої культури майбутніх художників-конструкторів, варто віднести: роботу в групах, роботу в парах, трійках, «мозковий штурм», «навчаючи-вчуся», рольову гру, «незакінчені речення», «круглий стіл», дискусію, метод проектів, метод кейсів тощо.

Запропонований вище комплекс методів навчання, складаючи універсальну методику формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів, може бути реалізований через програму тренінгових занять із спецкурсу «Художня культура», який містить три змістові модулі та п'ятнадцять занять. Дана програма розрахована на 2 кредити (60 годин), серед яких: 30 годин – аудиторні практичні заняття, 26 годин – самостійна робота, 4 години – модульний контроль.

Мета спецкурсу полягає в створенні умов для опанування основ художньої культури студентами, формування художніх цінностей, творчих умінь і навичок художньої самореалізації та самовираження у процесі професійної підготовки.

Заняття програми спецкурсу «Художня культура» спрямовані на реалізацію освітніх (розширення знань про художню культуру), виховних (сформованість художніх цінностей), розвивальних (розвиток творчих здібностей), практичних (забезпечення умов формування умінь, навичок реалізовувати дизайнерські проекти) цілей.

Кожне заняття програми передбачає реалізацію наступних етапів заняття: 1) етап забезпечення працездатності групи; 2) інформаційно-смісловий етап; 3) практико-розвивальний етап; 4) завершальний етап.

Етап забезпечення працездатності групи включає в себе наступні елементи заняття: вступне слово викладача про мету, завдання, хід заняття; заходи, що підвищують працездатність групи.

Інформаційно-смісловий етап заняття призначений для осмислення сутності основних особливостей художньої культури, усвідомлення значення художньої культури для становлення суспільства.

Практико-розвивальний етап передбачає формування творчих умінь і навичок, які дозволяють застосовувати отримані знання про художню культуру під час створення та реалізації практичних проектів.

На завершальному етапі заняття студенти діляться інформацією про отримані вміння, навички (Захарова Г., 2008).

Педагогічні умови формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів. Діяльнісний блок моделі формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів характеризує педагогічні умови формування досліджуваного явища в процесі професійної підготовки. Серед основних педагогічних умов формування варто виокремити: 1) проведення тренінгових занять зі спецкурсу «Художня культура» з використанням методів і форм навчання, заснованих на активності, особистісній включеності студентів у освітній процес, спрямованих на розвиток художньо-образного мислення, творчої уяви; 2) поетапне становлення умінь виготовляти художні витвори від теоретичного осмислення сутності художньої культури до практичної реалізації художнього проекту; 3) залучення майбутніх художників-конструкторів до творчої художньої діяльності.

Результативний блок моделі формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів демонструє ефективність, динаміку сформованості художньої культури майбутніх дизайнерів за допомогою виокремлених критеріїв (художня обізнаність, мотиваційна зрілість, художня чуттєвість, творча самостійність, дизайнерська компетентність), рівнів сформованості досліджуваного явища (високий, середній, низький) та досягнутих зрушень відповідно до поставленої мети. Результативний блок моделі співвідноситься з аналізом, оцінюванням знань, умінь майбутніх дизайнерів щодо художньої культури.

Положення функціонування моделі формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів. Розроблена модель формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів представляє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, що характеризуються цілісністю, динамічністю, взаємозалежністю, та, спираючись на вищезазначене, ґрунтується на представлених нижче положеннях.

Положення перше полягає в тому, що формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів слід розглядати як головну мету. Дане положення обумовлює становлення професійних і особистісних властивостей майбутніх художників-конструкторів, що виступають основними індикаторами ефективної організації формування досліджуваного явища.

Друге положення визначає, що компетентнісний підхід у дослідженні сприятиме формуванню художньої культури майбутніх художників-конструкторів, оскільки спрямовує професійну підготовку майбутніх фахівців на розкриття потенційних можливостей майбутніх фахівців, становлення сукупності здібностей, властивостей, що сприяють успішній професійній діяльності.

Сутність третього положення полягає в тому, що модель формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів ґрунтується на принципах, вимогах програмно-методичного забезпечення освітнього процесу з метою вдосконалення професійної підготовки майбутніх дизайнерів, характеризується вибором форми організації професійного становлення в освітньому просторі художньої культури за виокремленими компонентами та виражається в розробленні критеріїв, визначення показників та рівнів сформованості досліджуваного явища.

Четверте положення полягає в тому, що складові елементи моделі формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів включають мету, завдання, методологічний, змістовий ресурси, технологічне забезпечення, організаційні форми, методи, які сприяють формуванню художньої культури в майбутніх дизайнерів.

Положення п'яте полягає в тому, що зміст методики формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів передбачає відбір науково обґрунтованих, структурованих знань із дисципліни «Художня культура», інтерактивні методи навчання, які забезпечують умови для розвитку мотивації, активізації творчої художньої професійної діяльності майбутніх дизайнерів.

Шосте положення ґрунтується на тому, що модель формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів, має передбачати:

- використання традиційних, інтерактивних методів навчання, які сприяють стимулюванню навчально-пізнавальної, художньої діяльності;
- моделювання художньої діяльності в процесі професійної підготовки майбутніх дизайнерів шляхом проектування, розв'язання професійних творчих завдань, оволодіння змістом спецкурсу «Художня культура», що забезпечує перетворення прийомів навчальної діяльності студентів у професійні здатності;
- включення майбутніх художників-конструкторів у професійну художню діяльність, що обумовлює відтворення отриманої художньої культури у практичній професійній діяльності;
- зміст навчання, який визначається рівнем розвитку сучасних інформаційних, педагогічних технологій, відповідає вимогам майбутньої професійної художньої діяльності дизайнерів.

Висновки. Впровадження в процес професійної підготовки майбутніх художників-конструкторів моделі формування художньої культури майбутніх дизайнерів передбачає врахування сутності кожного елементу моделі формування досліджуваного явища, серед яких основоположними є: мета, завдання, методологічні підходи, принципи, методика, педагогічні умови формування, критерії, рівні, результат сформованості художньої культури майбутніх художників-конструкторів, – що зосереджені в цільовому, методологічному, змістовому, діяльнісному, результативному блоках. Вище представлена модель формування художньої культури майбутніх дизайнерів може бути застосована під час формування художньої культури майбутніх фахівців різних спеціальностей в галузі мистецтва.

Література

- Антонова О. Є. Базові знання з педагогіки: становлення, розвиток, технологія формування / О. Є. Антонова. – Житомир : ЖДПУ, 2003. – 208 с.
- Захарова Г. И. Теория и методика психологического тренинга / Г. И. Захарова. – Челябинск, 2008. – 44 с.
- Макар З. Ю. Вимоги до професійних знань і вмінь сучасних фахівців сфери дизайну / З. Ю. Макар // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці, 2014. – Вип. 713. – С. 108-116.
- Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі : єдність навчання і виховання / Л. М. Масол. – Харків, 2015. – 178 с.
- Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / В. В. Ягупов, В. І. Свистун // Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2007. – Том 71. – С. 3–8.

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ ХУДОЖНИКОВ-КОНСТРУКТОРОВ

Антон Семенюк, викладач соціально-гуманітарних дисциплін,
Приватний вищий навчальний заклад «Одеський коледж комп'ютерних технологій
«Сервер», вул. Польський узвіз, 1, 65026 м. Одеса, Україна
e-mail: aus_od@meta.ua

Статья посвящена исследованию модели формирования художественной культуры будущих художников-конструкторов в процессе профессиональной подготовки. Определена сущность феномена «художественная культура будущих художников-конструкторов». Представлены основные научные подходы к формированию художественной культуры будущих специалистов (личностный, компетентностный, культурологический, аксиологический, интегральный). Охарактеризованы и обосновано содержание составляющих модели формирования художественной культуры будущих дизайнеров.

Ключевые слова: культура; методика; модель; подход; художественная культура; художественная культура будущих художников-конструкторов.

MODEL FOR FORMATION OF ARTISTIC CULTURE FUTURE ARTISTS-DESIGNERS

Anton Semenyuk, teacher of social and humanitarian disciplines
Private higher education institution, «Odessa College of Computer Technologies «Server»,
street Polish descent, 1, 65026 Odessa, Ukraine, e-mail: aus_od@meta.ua

The article is devoted to the study of the model of the formation of the artistic culture of future artists-designers in the process of vocational training. It has been determined that the artistic culture of future designers is a complex formation of the personality, which includes a set of artistic abilities in the artistic realm, conscious feelings, motives of artistic activity, readiness for the realization of creative potential through harmonious transformation of reality and the inner world for the productive exercise of educational and professional functions. The main scientific approaches to the formation of the artistic culture of future specialists (personal, competency, cultural, axiological, integral) are presented. The contents of the model of formation of the artistic culture of future designers are characterized and substantiated. The model of formation of the artistic culture of future designers includes: target, methodological, informative, active, productive blocks. The target unit reflects goals, tasks for the formation of the artistic culture of future designers. The methodological block of the model provides scientific approaches to the strategy of forming the artistic culture of future designers, as well as the principles of formation of the phenomenon under study. The content block of the model for the formation of the artistic culture of future designers reflects the content, structure of the artistic culture of future designers and methodology for the formation of the phenomenon under study. The activity block of the model of formation of the artistic culture of future artists-designers characterizes the pedagogical conditions of formation of the investigated phenomenon in the process of vocational training. The effective block of the model demonstrates the dynamics of the formation of the artistic culture of future designers by means of selected criteria (artistic awareness, motivational maturity, artistic sensuality, creative independence, designer competence), levels of formation and achieved changes in accordance with the intended purpose.

Keywords: culture; method; model; approach; artistic culture; artistic culture of future artists-designers.

References

- Antonova O. Y. (2003). Bazovi znannya z pedahohiky: stanovlennya, rozvytok, tekhnolohiya formuvannya [Basic knowledge of pedagogy: formation, development, technology of formation] / O. Ye. Antonova. – Zhytomyr. – 208 s. (ukr).
- Zaharova G. I. (2008). Teoryya y metodyka psykholohycheskoho trenynha [Theory and methodology of psychological training] / G. I. Zaharova. – Cheliabynsk. – 44 s. (rus).
- Makar Z. Y. (2014). Vymohy do profesiynykh znan' i vmin' suchasnykh fakhivtsiv sfery dyzaynu [Requirements for professional knowledge and skills of modern specialists in the field of design] / Z. Y. Makar // Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. – Chernivtsi. – Vyp. 713. – S. 108-116. (ukr).

- Masol L. M. (2015). Khudozhn'o-pedahohichni tekhnolohiyi v osnovniy shkoli : yednist' navchannya i vykhovannya [Artistic and pedagogical technologies in the basic school: the unity of education and education] / L. M. Masol. – Kharkiv. – 178 s. (ukr).
- Yahupov V. V. (2007). Kompetentnisnyy pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoyi osvity [Competency approach to training specialists in the system of higher education] / V. V. Yahupov, V. I. Svystun // Naukovi zapysky. Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota. – T.1. – S. 3–8. (ukr).

Стаття надійшла до редакції 18.01.2018

Прийнято до друку 22.02.2018